

**INŠTITÚT PRE
VEREJNÉ OTÁZKY**

STEM, Středisko empirických výzkumů,
Sabinova 3, 130 02 Praha 3
tel.: +420284019100

IVO, Inštitút pre verejné otázky
Baštová 5, 811 03 Bratislava
tel.: +421254434030

NEZAMĚŠTNANOST, ŽIVOTNÍ ÚROVEŇ A SOCIÁLNÍ JISTOTY ANEB V ČEM SE PODOBÁME A V ČEM LIŠÍME

Následující údaje vycházejí ze společného výzkumu veřejného mínění uskutečněného společnostmi STEM – Středisko empirických výzkumů Praha a IVO – Inštitút pre verejné otázky Bratislava v závěru roku 2004. Projekt navazuje na stejný česko–slovenský srovnávací výzkum, který se uskutečnil přesně před 10 lety. Zjištění tak umožňují unikátní srovnání vývoje a aktuálního stavu názorů veřejnosti na situaci v obou částech bývalé federace. Oba výzkumy jsou reprezentativní pro dospělé populaci ve věku od 18 let. V České republice proběhl výzkum ve dnech 29. 11. – 7. 12. 2004, na Slovensku ve dnech 12. – 22. 11. 2004. V ČR bylo dotázáno 1 681 obyvatel, v SR 1 277 obyvatel.

Za jeden z významných indikátorů celkové atmosféry ve společnosti je možné považovat citlivost obyvatel vůči různým společenským problémům. Tady se ukazuje, že přes některé podobné obecné rysy, které rámuje názory obyvatel České a Slovenské republiky, je klima v obou republikách odlišné.

V čem se česká i slovenská společnost podobají? Je to pocit celkové nejistoty, jenž je v pozadí problémů, které figurují ve vědomí občanů obou republik na čelných místech žebříčku naléhavosti. Jiná je ovšem již hierarchie problémů, s kterými tato nejistota souvisí. Zatímco v České republice je jejím hlavním původcem nezaměstnanost následovaná s jistým odstupem

kriminalitou, nekorektními vztahy ve společnosti (morálka, korupce) a obavami o udržení sociálních jistot, na Slovensku je jejím zcela dominantním zdrojem strach o životní úroveň a sociální jistoty. Nezaměstnanosti, umístěné na druhém pořadí, je oproti potřebě řešit problémy životní úrovně a sociálních jistot připisovaná na Slovensku již relativně menší naléhavost. Na rozdíl od České republiky se mezi nejožehavějšími společenskými problémy Slovenska také neobjevuje kriminalita. Její místo v první skupině nejdůležitějších problémů zaujímá zdravotnictví.

Naléhavost společenských problémů ve vědomí občanů

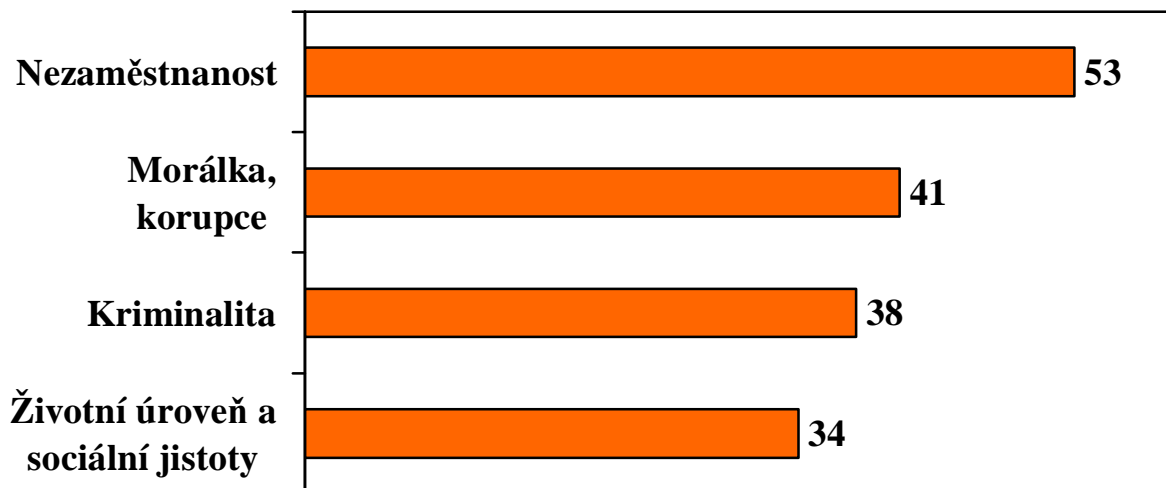
(podíl osob, které uvedly daný problém jako nejnaléhavější v %)

Česká republika		Slovenská republika	
Nezaměstnanost	53	Životní úroveň, sociální jistoty	77
Morálka a korupce	41	Nezaměstnanost	59
Kriminalita	38	Zdravotnictví	34
Životní úroveň, sociální jistoty	34	Morálka a korupce	22
Zdravotnictví	16	Kriminalita	17
Politická kultura	16	Školství	16
Legislativa, dodržování práva	14	Ekonomika, privatizace	15
Výkonnost hospodářství, privatizace	14	Politika, demokracie	10
Důchody	7	Bydlení	5
Byty, bydlení	6	Byrokracie, veřejná správa	4
Životní prostředí	4	Drogy, alkohol	3
Školství	4	Etnické vztahy	3
Drogy	3	Soudnictví, vymahatelnost práva, legislativa	3
Stav silnic	3	Ekologie	2
Romové	2	Důchodová reforma	2
Podnikání	2	Reforma zdravotnictví	2
Zemědělství	2	Reforma jiných oblastí	2
Jiný problém	20	Jiný problém	8

Pramen: STEM Praha, prosinec 2004 a IVO Bratislava, listopad 2004

**Společenské problémy, které vystupují ve vědomí občanů
jako nejnaléhavější**

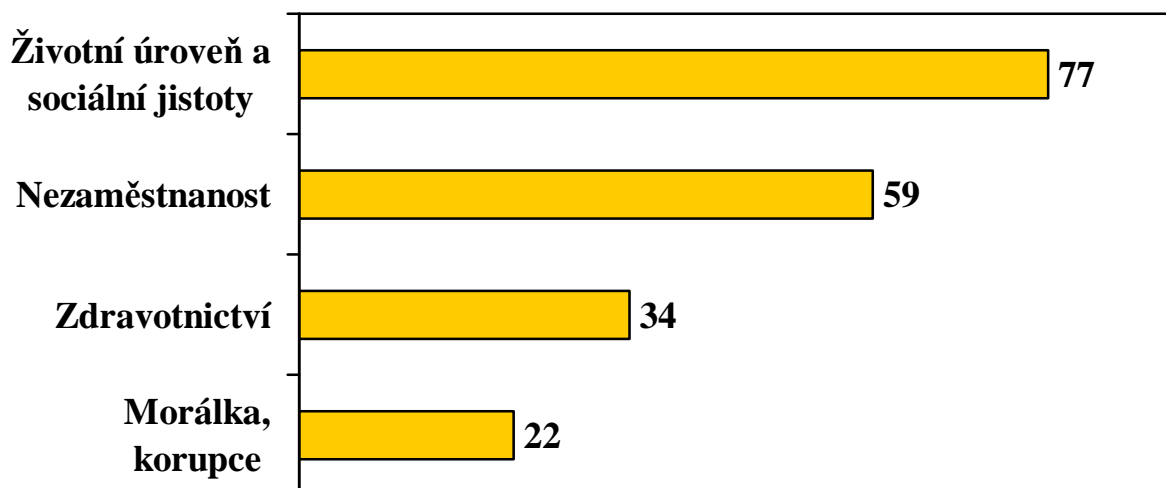
ČESKÁ REPUBLIKA

Pramen: STEM Praha, prosinec 2004 a IVO Bratislava, listopad 2004

**Společenské problémy, které vystupují ve vědomí občanů
jako nejnaléhavější**

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

Pramen: STEM Praha, prosinec 2004 a IVO Bratislava, listopad 2004

Za posledních deset let, které uplynuly od předchozího česko – slovenského srovnávacího výzkumu, se klima v obou zemích v mnohém změnilo.¹ V České republice došlo k viditelnému zlepšení v oblasti trvale považované za velmi problematickou, tj. u kriminality. Příznačné ovšem je, že přes tento obrat k lepšímu, který zaznamenaly i jiné výzkumy STEM, zůstává kriminalita ve vědomí obyvatel ČR stále jedním z nejnaléhavějších problémů, kterými je třeba se zabývat. Naléhavost problematiky kriminality klesla rovněž na Slovensku a na rozdíl od České republiky se z ní stal pro obyvatele SR problém spíše středně důležitý.

Ve srovnání s rokem 1994 ovšem dochází také ke změnám k horšímu. Zvýšila se závažnost problému nezaměstnanosti, a to zejména pro občany ČR (v roce 1994 označilo nezaměstnanost za naléhavý problém 45 % obyvatel SR a pouze 14 % českých občanů, na konci loňského roku byl již podíl lidí považujících nezaměstnanost za palčivý problém v obou republikách téměř vyrovnaný). Ve Slovenské republice se obrat k horšímu koncentroval především do oblasti životní úrovně a sociálních jistot.

Právě neobyčejná citlivost obyvatel Slovenska vůči životní úrovni a sociálním jistotám, je v současné době tím, co nejvíce rozděluje Českou a Slovenskou republiku. Velká část těchto rozdílů připadá na vrub rozdílné politiky uplatňované v posledních letech v obou zemích. Obavy z ohrožení sociálních jistot jsou trvalým průvodním jevem sociálního klimatu i v české společnosti. Stát, jenž přerozděluje pomoc směrem k lidem, kteří to potřebují, a je garantem toho, že se jim pomoci dostane, je stále ideálem pro velkou část českých občanů. Na rozdíl od Slovenska nemají obyvatelé ČR zkušenosti s důsledky zásadnějších reforem v sociální oblasti. Jejich obavy o udržení životní úrovně a sociálních jistot jsou v rovině obav z reforem, o kterých se zatím pouze hovoří.

Úvahy o rozdílném vlivu osobních zkušeností a latentních očekávání praktických dopadů reforem na vnímání naléhavosti problému životní úrovně a sociálních jistot jsou dozajista oprávněné, nejsou však patrně jedinou příčinou tak odlišného pohledu obyvatel ČR a SR .

¹ Srovnání s výzkumem z roku 1994 je z důvodu poněkud odlišné metodiky dotazování použité u tohoto tématu pouze orientační (v roce 1994 byla naléhavost společenských problémů zjišťovaná jako uzavřená otázka, údaje z roku 2004 zachycují spontánní odpovědi na volnou otázku). Srovnání stavu z konce let 1994 a 2004 nezachycuje také změny v celé jejich dynamice. Je nepochybné, že desetiletý vývoj názorů obyvatel na situaci ve společnosti nebyl ve všech oblastech lineární, ale reagoval na momentální změny politickoekonomických a sociálních podmínek.

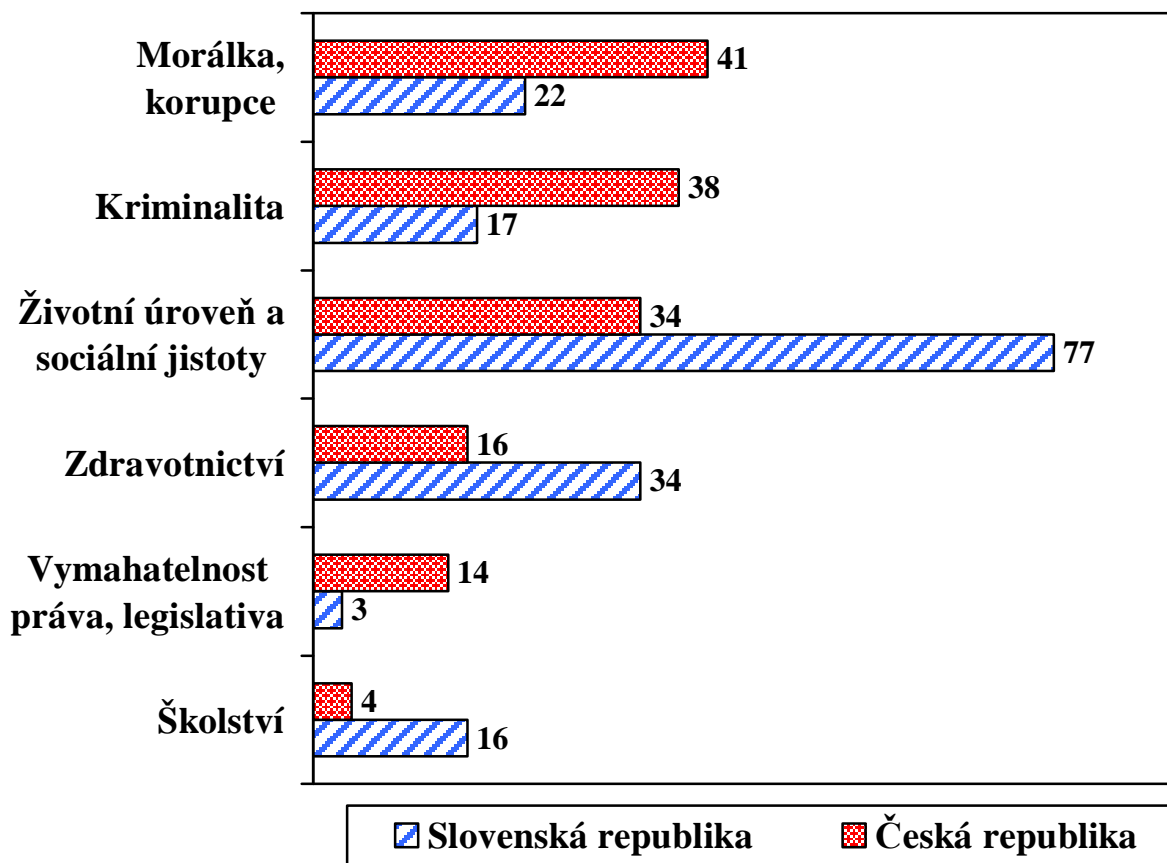
Rozdíly bychom mohli patrně nalézt i v reálné ekonomické situaci obou zemí, v politické situaci, v hodnotové rovině i v dalších oblastech.

Problémem, který se ve vědomí obyvatel ČR a SR odráží rozdílným způsobem, je kriminalita. Je to problém zvláště aktuální pro české občany. Na české scéně je kriminalita trvalou složkou předních míst žebříčku naléhavosti společenských problémů. Zkušenosti z výzkumů ale ukazují, že zdůrazňování závažnosti problému kriminality je mnohdy spíše zástupným vyjádřením obecných nejistot a rozčarování než přímo obav o vlastní bezpečnost a majetek. Česká veřejnost je vnímavější také k problematice morálky, mezilidských vztahů a korupce. Více na ni doléhají rovněž problémy týkající se legislativy a možností dovolat se práv. Naopak za méně důležité považuje oblast zdravotnictví a školství.

V názorech obyvatel České a Slovenské republiky lze nalézt i některé shodné rysy. Kromě již zmiňované otázky nezaměstnanosti uplatňují obyvatelé obou zemí stejný nebo velmi podobný pohled také na oblast ekonomiky a privatizace nebo na problematiku bydlení.

Z uvedených rozdílů a podob vnímání naléhavosti jednotlivých společenských problémů je zřejmé, že slovenští občané jsou více než Češi orientovaní na problémy sociálního charakteru. Obyvatelé České republiky jsou zase citlivější vůči problémům týkajícím se morálky, korupce a uplatňování práva. Tato specifika je do určité míry možné vysvětlit rozdílnou podobou politickoekonomického a sociálního vývoje v posledních dvanácti letech. Pohled zpátky ale ukazuje, že podobná specifika vykazovaly obě země již v datech výzkumu v roce 1994, to znamená na počátku období své samostatnosti. Některé z rozdílů mezi českou a slovenskou společností je tedy zřejmě možné přičítat i odlišnému postojovému zázemí a hodnotové orientaci.

Největší rozdíly ve vnímání společenských problémů mezi ČR a SR 2004

Pramen: STEM Praha, prosinec 2004 a IVO Bratislava, listopad 2004